Eduskunta
Talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

14.2.2023

Kirjallinen lisälausunto, Asia: E 31/2022 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission ehdotus tilapäisiksi kriisiajan valtiontukipuitteiksi talouden tukemiseksi Venäjän hyökättyä Ukrainaan

Työ- ja elinkeinoministeriö esittää eduskunnan talousvaliokunnan 10.2.2023 esittämiin kirjallisiin kysymyksiin lausuntonaan seuraavaa:

Mitä EUCO:n 9.2.2023 päätelmien valtiontukikirjaukset tarkoittavat ja miten ne vaikuttavat EU:n valtiontukipolitiikkaan tulevaisuudessa?

Valtiontukipolitiikka – se, mitä pidetään sisämarkkinoille soveltuvana valtiontukena- kuuluu pitkälti komission toimivaltaan EU:n perussopimusten nojalla. Suomi on pitänyt komission (erityisesti kilpailupääosaston) vakiintunutta tiukkaa valtiontukipolitiikkaa hyvänä. Eurooppa-neuvoston päätelmissä kirjataan joitakin ohjeita komissiolle tämän politiikan muuttamiseksi. Koko kirjaus kulkee seuraavasti:

> ”Perustuen komission tiedonantoon ”Vihreän kehityksen ohjelman teollisuunnitelma: EU:n hiilineutraali teollisuus kehityksen kärkeen” ja tätä koskevaan perusteellisen analyysiin, pikaisia toimenpiteitä tarvitaan seuraavilla aloilla:
>
> Valtiontukipolitiikka: menettelyjä on yksinkertaistettava ja nopeutettava, ja niistä on tehtävä paremmin ennakoitavia, minkä lisäksi niiden on mahdollistettava kohdennetun, tilapäisen ja oikeasuhteisen tuen nopea käyttöönotto, muun muassa verohyvitysten muodossa, sellaisilla aloilla, jotka ovat vihreän siirtymän kannalta strategisesti merkittäviä ja joihin ulkomaiset tuet tai korkeat energian hinnat vaikuttavat kielteisesti. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä myös pk-yritysten kilpailukyvyn säilyttämiseen. Sisämarkkinoiden eheys ja tasapuoliset toimintaedellytykset on turvattava. Eurooppa-neuvosto kehottaa lisäksi panemaan EU:n välineet, kuten Euroopan yhteistä etua koskevat tärkeät hankkeet (IPCEI), tehokkaasti täytäntöön lisäämällä läpinäkyvyyttä ja virtaviivaistamalla menettelyjä, erityisesti nopeuttamalla suunnittelu- ja arviointivaiheita. Eurooppa-neuvosto pyytää komissiota raportoimaan säännöllisesti neuvostolle tämän valtiontukipolitiikan vaikutuksista sisämarkkinoihin ja EU:n maailmanlaajuiseen kilpailukykyyn.

Kirjauksissa kannustetaan komissiota muuttamaan valtiontukisääntöjä siten, että mahdollistetaan tukikilpailu kolmansien maiden kanssa (”joihin ulkomaiset tuet… vaikuttavat kielteisesti”) tilapäisesti tietyillä strategisilla toimialoilla. Tämä voidaan tulkita mm. 10.2. lausunnossa mainitun, ehdotetun tilapäisten kriisi- ja siirtymäpuitteiden tuotannollisia investointeja koskevan 2.8 jakson valtiojohtajatason kannatuksena. Lisäksi raportointikirjausta on mahdollista tulkita niin, että komission sisämarkkinoille soveltuvuuden arviointia voitaisiin ryhtyä ohjaamaan jatkossa poliittisesti Eurooppa-neuvostossa käytävän keskustelun pohjalta.

Suomi tulee painottamaan jatkossa kirjauksen vakiintuneita ja Suomen kannattamia näkökohtia: tukien on oltava kohdennettuja, tilapäisiä ja oikeasuhteisia; valtiontukipolitiikan on oltava ennakoitavaa. Päätelmät antavat tukea myös Suomen painottamalle tarpeelle toteuttaa laatia perinpohjainen vaikutustenarviointi valtiontukisääntöjen muutoksista. Lisäksi Suomi tulkitsee raportoinnin liittyvän erityisesti tukien kilpailulle haitallisten vaikutusten jälkitarkasteluun. Tukikilpailun ja energian hintatukien osalta voidaan katsoa, että nämä rajataan päätelmissä tietyille ”strategisille” aloille. Vaikka Suomi lähtökohtaisesti vastustaa ”strategisten” alojen määrittelyä erityisesti mikäli se tehdään ilman asianmukaista tietopohjaa, Suomi voi kannattaa yllä esitettyjen tukipolitiikan muutosten rajaamista ja tässä se tehdään viittaamalla ”strategiseen” alaan. Uusi, löysempi valtiontukipolitiikka tullee johtamaan lisävaatimuksiin EU-tason rahoituksesta jäsenmaiden

hankkeille. EU-tason rahoitus mainitaan välittömästi valtiontukikirjauksen jälkeen. Näistä ehdotuksista ei vielä ole tarkempaa tietoa. Jotkut komission jäsenet, mm. talouskomissaari Breton ja presidentti von der Leyen, ovat esittäneet ”suvereniteettirahastoa”, jolla voitaisiin rahoittaa uusia valtiontukia (ks. esim. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_22_5543) .

Mitä konkreettisia EU:n valtiontukipolitiikan linjauksia on odotettavissa lähitulevaisuudessa ja miten Suomi pyrkii vaikuttamaan niitä koskeviin linjauksiin?

Komissio suunnittelee uusia, 10.2.23 lausunnossa pääpiirteissään esittelemiä muutoksia tilapäisiin kriisipuitteisiin. Nämä tulisivat voimaan maaliskuun alussa. Suomi on johtanut vaikuttamista 10 muun samanmielisen maan kirjeessä komissiolle. Suomi on vastannut aiemmin vahvistettujen kantojen mukaisesti komission tilapäisiä kriisi- ja siirtymäpuitteita koskevaan jäsenmaiden konsultaatioon 13.2.2023. Jatkumoa koskeva E-kirje annetaan 13.2.2023 alkavalla viikolla. Suomi jatkaa samanmielisten maiden vaikuttamistyötä ja etsii aktiivisesti mahdollisuuksia osallistua muiden maiden vastaaviin esityksiin.

Komissio on ilmoittanut saattavansa voimaan odotetun yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen vihreää siirtymää koskevan muutosehdotuksen (U 71/2021vp) myös maaliskuun alussa. Komissio kertoi 8.2. tekevänsä ryhmäpoikkeusasetukseen muutoksia, jotka ovat vähäisiä ja jonka takia se ei katso tarvitsevansa jäsenmaiden uutta, kolmatta konsultaatiota. Nämä liittyvät joillain tavoin PK-yritysten mahdollisuuksiin osallistua Euroopan yleisen edun mukaisiin hankkeisin (IPCEI), mutta uusien muutosten sisällöstä ei ole mitään tietoja saatavilla.

Miten E 31/2023 vp -käsittely etenee mikä on sen aikataulu?
Kuultuaan jäsenmaita 1.2-13.2.23 komissio käsittelee tiedonantoluonnosta ja palautetta sisäisesti. Komissio arvioi tiedonannon tulevan voimaan maaliskuun alussa. Tilapäisiä puitteita voidaan muuttaa kriisin edetessä. Nykyisen ehdotuksen mukaan esimerkiksi energiatuet ja muut akuutin kriisin tuet (2.1-2.4 jaksot, 2.7 jakso) ovat voimassa vuoden 2023 loppuun. On mahdollista, että ainakin energiatukia esitetään jatkettavaksi talvikauden 2023-2024 ajaksi. Suomi on peräänkuuluttanut uusien muutosten vaikutusarviointeja, ja tulee tekemään niin myös niiden muutosten osalta, jotka nyt hyväksytään.

Samuli Miettinen
Johtava asiantuntija